การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Citizen Participation in Policy Formulation and Public Utility Management of Local Administrative Organizations in Nakhon Si Thammarat Province

นงเยาว์ เจริญศรี1*

Nongyao Charoensri1*

1สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

1Department of Local Government, Faculty of Political Science, Chalermkarnchana University

E-mail: yoawckc@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) เสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Cochran (1977) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในขั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและด้านถนน แต่ค่อนข้างน้อยในขั้นการตัดสินใจและการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความไว้วางใจ ความโปร่งใส และการเข้าถึงช่องทางการมีส่วนร่วม ร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมโดยรวมได้ร้อยละ 37.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสริมสร้างช่องทางสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

พัฒนาช่องทางดิจิทัลสำหรับรับฟังความคิดเห็น และสร้างกลไกติดตามตรวจสอบที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน; การกำหนดนโยบาย; การบริหารสาธารณูปโภค; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; นครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to 1) examine the level of citizen participation in policy formulation and public utility management of local administrative organizations (LAOs) in Nakhon Si Thammarat Province, 2) investigate factors correlated with and influencing citizen participation, and 3) propose guidelines for promoting citizen participation. This quantitative survey collected data from 400 citizens aged 18 years and older residing within LAO jurisdictions, using a sample size determined by Cochran's (1977) formula and stratified random sampling by LAO type. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, correlation, and multiple regression analysis. The findings revealed that overall citizen participation in both policy formulation and public utility management was at a moderate level, with the highest engagement in information awareness and road infrastructure, but comparatively lower engagement in decision-making and monitoring/evaluation. Citizens differing in age, education, income, and length of residence showed significantly different participation levels ($p < .05$). Information awareness, trust in the LAO, transparency, and access to participation channels jointly predicted 37.5% of the variance in overall participation ($p < .001$). The study recommends that LAOs diversify accessible communication channels, develop digital platforms for citizen feedback, and establish concrete monitoring mechanisms to enhance the quality and transparency of participatory local governance.

Keywords: Citizen Participation; Policy Formulation; Public Utility Management; Local Administrative Organization; Nakhon Si Thammarat

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลการบริหารงานของภาครัฐ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2022) ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถช่วยให้หน่วยงานภาครัฐตัดสินใจได้ดีขึ้น เพิ่มความโปร่งใส ความชอบธรรม และความรับผิดชอบ ตลอดจนช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับภาครัฐ สำหรับประเทศไทย การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือการทำให้การบริหารจัดการสาธารณะมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

สาธารณูปโภคเป็นบริการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง เช่น ถนน ระบบระบายน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้าสาธารณะ และการจัดการขยะ การนำความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจจะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ตรงกับความต้องการของพื้นที่มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานวิจัยในประเทศไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่ายังมีการศึกษาไม่มากนักที่บูรณาการ “การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย” เข้ากับ “การบริหารสาธารณูปโภค” ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และยังขาดการศึกษาที่ครอบคลุมภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 185 แห่ง และมีความหลากหลายของพื้นที่ทั้งเขตเมือง ชนบท และชายฝั่ง ทำให้ปัญหาและความต้องการด้านสาธารณูปโภคของประชาชนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งนำเสนอผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงกระบวนการบริหารท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่) แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภคแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยเชิงสถานการณ์ (การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใสในการบริหารงาน การเข้าถึงช่องทางการมีส่วนร่วม และการรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่) และปัจจัยเชิงสถานการณ์ (การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใสในการบริหารงาน การเข้าถึงช่องทางการมีส่วนร่วม และการรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม) (2) ตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการบริหารสาธารณูปโภค ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ครอบคลุมมิติการรับรู้ข้อมูล การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล และ (3) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งนำมาใช้สนับสนุนการตีความผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) พื้นที่ศึกษาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล รวม 185 แห่ง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีภูมิลำเนาหรือพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และผ่านการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนข้อมูลจากคำถามปลายเปิดวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.0 มีอายุระหว่าง 31–40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 27.0 การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 32.0 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด ร้อยละ 24.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001–20,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 39.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแล้วมากกว่า 20 ปี มากที่สุด ร้อยละ 43.0 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 48.0

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (n = 400)

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การกำหนดนโยบาย: การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.78	0.62	มาก
การกำหนดนโยบาย: การเสนอปัญหาและความต้องการ	3.42	0.71	มาก
การกำหนดนโยบาย: การแสดงความคิดเห็นต่อแนวนโยบาย	3.35	0.68	ปานกลาง
การกำหนดนโยบาย: การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา	3.21	0.74	ปานกลาง
การกำหนดนโยบาย: การตัดสินใจ	2.96	0.81	ปานกลาง
การกำหนดนโยบาย: การติดตามและประเมินผล	2.84	0.79	ปานกลาง
ภาพรวมการกำหนดนโยบาย	**3.26**	**0.58**	**ปานกลาง**
สาธารณูปโภค: ถนนและเส้นทางคมนาคม	3.55	0.69	มาก
สาธารณูปโภค: ระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม	3.18	0.75	ปานกลาง
สาธารณูปโภค: น้ำประปาและแหล่งน้ำ	3.02	0.77	ปานกลาง
สาธารณูปโภค: ไฟฟ้าและไฟฟ้าสาธารณะ	3.30	0.70	ปานกลาง
สาธารณูปโภค: การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม	3.11	0.73	ปานกลาง
สาธารณูปโภค: พื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก	2.98	0.80	ปานกลาง
สาธารณูปโภค: การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลโครงการ	2.79	0.82	ปานกลาง
ภาพรวมการบริหารสาธารณูปโภค	**3.13**	**0.61**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในการกำหนดนโยบาย ($\bar{X}$ = 3.26) และการบริหารสาธารณูปโภค ($\bar{X}$ = 3.13) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของ

แต่ละมิติ คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}$ = 3.78) และถนนและเส้นทางคมนาคม ($\bar{X}$ = 3.55) ตามลำดับ ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของทั้งสองมิติ คือ การติดตามและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.84 และ 2.79 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีบทบาทค่อนข้างมากในขั้นตอนต้นของกระบวนการ แต่ยังมีบทบาทจำกัดในขั้นตอนการตัดสินใจและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการทดสอบค่าที พบว่าประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t = -1.24, p = .216) ส่วนผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่าประชาชนที่มีอายุ (F = 3.86, p = .004) ระดับการศึกษา (F = 2.51, p = .041) รายได้ต่อเดือน (F = 4.15, p = .006) และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (F = 2.98, p = .031) แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่อาชีพที่แตกต่างกันไม่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน (F = 1.72, p = .128) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffé พบว่ากลุ่มผู้มีอายุ 51 ปีขึ้นไปและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงกว่ากลุ่มอายุน้อยและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่นานอย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชน

ตัวแปรพยากรณ์	r	Beta	p-value
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	0.512**	0.298	< .001
ความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0.487**	0.235	< .001
ความโปร่งใสในการบริหารงาน	0.463**	0.164	0.001
การเข้าถึงช่องทางการมีส่วนร่วม	0.435**	0.103	0.033
การรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	0.398**	0.043	0.375

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใสในการบริหารงาน และการเข้าถึงช่องทางการมีส่วนร่วม สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมได้ร้อยละ 37.5

(Adjusted R^2 = .367) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลสูงสุด (Beta = .298) ส่วนการรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .375)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากประชาชน

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำถามปลายเปิด (n = 245) พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุด คือ การขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึง ร้อยละ 53.9 รองลงมาคือ การไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมหรือการประชุมประชาคม ร้อยละ 40.0 ช่องทางการมีส่วนร่วมไม่หลากหลายหรือเข้าถึงยาก ร้อยละ 35.5 และการขาดความเชื่อมั่นว่าความคิดเห็นจะถูกนำไปใช้จริง ร้อยละ 31.0 ส่วนข้อเสนอแนะที่ประชาชนต้องการมากที่สุด คือ การเพิ่มช่องทางออนไลน์หรือแอปพลิเคชันในการรับฟังความคิดเห็น ร้อยละ 42.4 และการจัดเวทีประชาคมนอกเวลาราชการ ร้อยละ 27.8 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ระบุว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่ด้านการตัดสินใจและการติดตามประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมในระดับการรับรู้ข้อมูลเป็นระดับพื้นฐานที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจอย่างแท้จริง และยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมักเป็นมิติที่มีความท้าทายมากกว่ามิติอื่น ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับพรหมเมศร์ จาตุรัตน์ และแย้มอิ่ม (2566) และอรนันท์ กลันทปุระ และปฏิภาณ ชัยเสนา (2565) ที่พบว่าด้านการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเช่นเดียวกัน ซึ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มร่วมกันของงานวิจัยในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนปลายน้ำของวงจรนโยบายยังมีข้อจำกัดอยู่มาก

ผลการเปรียบเทียบที่พบว่าอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรหมเมศร์ จาตุรัตน์ และแย้มอิ่ม (2566) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานย่อมมีความผูกพันกับชุมชนและมีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของพื้นที่มากกว่าผู้ที่เพิ่งย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ที่พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลสูงสุด สอดคล้องกับ Lee (2023) ที่พบว่าความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณและการสื่อสารของรัฐบาลท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความ

ไว้วางใจในกระบวนการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ Jäntti et al. (2023) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมจะเกิดประสิทธิผลเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสื่อสารและเชื่อมโยงข้อมูลกับประชาชนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ส่วนความไว้วางใจและความโปร่งใสที่มีอิทธิพลรองลงมา สอดคล้องกับ Kurkela et al. (2024) ที่พบว่าโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และการบริหารจัดการที่สนับสนุนมีผลต่อการสร้างระบบการมีส่วนร่วมที่มีอิทธิพลอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบว่าประชาชนต้องการช่องทางออนไลน์ในการมีส่วนร่วมมากที่สุด สอดคล้องกับข้อเสนอของณัฐหทัย บรรจงจิตร และคณะ (2568) ที่ระบุว่าควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่โปร่งใสและเข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับ Haesevoets et al. (2023) ที่พบว่าประชาชนต้องการรูปแบบการตัดสินใจที่ประชาชนและรัฐบาลมีบทบาทอย่างสมดุล มิใช่การที่รัฐเป็นผู้กำหนดฝ่ายเดียวหรือเปิดให้ประชาชนตัดสินใจทั้งหมดโดยขาดการสนับสนุนจากองค์กร โดยสรุปผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการยกระดับคุณภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยทั้งความพร้อมด้านข้อมูลข่าวสาร ความไว้วางใจ ความโปร่งใส และการออกแบบช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่ายไปพร้อมกัน

แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้)

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรออกแบบกลไกให้ประชาชนสามารถติดตามความก้าวหน้าและตรวจสอบผลการดำเนินโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากด้านการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งในมิตินโยบายและมิติสาธารณูปโภค

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มความถี่และความหลากหลายของช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และงบประมาณ เนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วม

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัลควบคู่กับช่องทางแบบเดิม เพื่อให้ประชาชนที่มีข้อจำกัดด้านเวลาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจและการใช้งบประมาณ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนกล้าเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่จูงใจกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้ที่เพิ่งย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่ากลุ่มอื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำชุมชน เพื่อให้เข้าใจบริบทและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่นในภาคใต้หรือภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทพื้นที่ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสถาบันเพิ่มเติม เช่น รูปแบบภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบทบาทของสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อทดสอบประสิทธิผลของช่องทางการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ เช่น แพลตฟอร์มดิจิทัล ก่อนนำไปขยายผลในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

หทัย บรรจงจิตร, วันชัย แก้วแสน, และเชิ่น เซียวซี. (2568). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างร่วมมือ. วารสารโพธิศาสตร์ปริทัศน์, 5(2), 49–60. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/BRJ/article/view/7398

เมศร์ จาตุรัตน์, และแย้มอิ่ม. (2566). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองในท้องถิ่น ภายใต้องค์การบริหารส่วนตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา.

อรนันท์ กลันทปุระ, และปฏิภาณ ชัยเสนา. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 5(2), 69–80. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bim/article/view/257657

อิษณาติ ด่านพาณิชย์. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานในองค์การบริหารส่วนตำบลดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 7(2), 118–131.

Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. World Development, 8(3), 213–235.

Haesevoets, T., Roets, A., Van Severen, R., Dierckx, K., & Verschuere, B. (2023). The public's preferred level of involvement in local policy-making. Scientific Reports, 13, 7146.

Jamil, N. R., et al. (2023). A systematic literature review on public participation in decision-making for local authority planning: A decade of progress and challenges. Environmental Development, 46, 100853.

Kurkela, K., Kork, A.-A., Jäntti, A., & Paananen, H. (2024). Citizen participation as an organisational challenge in local government. International Journal of Public Sector Management, 37(1), 124–140.

Lee, J. (2023). Mutual efforts for mutual trust: Impacts of citizens' knowledge and governmental communication channels on trust in participatory budgeting. Journal of Public Affairs, 23(4), e2879.

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2022). Engaging citizens in cohesion policy. OECD Publishing.